

Pierre Broué

Leo Sedov i Tyskland för Internationalen

Följande är ett kapitel (nr 5) ur Broués bok **Leo Sedov**¹. Det är översatt från den brittiska tidskriften *Revolutionary History* vol. 9 nr 4 (2007), som är ett specialnummer ägnat åt den revolutionära historikern ("Revolutionary Historian") Pierre Broué (1926-2005).

Introduktion av redaktionen för *Revolutionary History*

De händelser som Broué här behandlar tvingade honom att visa en känslighet för karaktärsdrag som hans tidigare arbeten sällan krävt. Speciellt bör det uppmärksammas att han inte tvekade att ge mindre smickrande omdömen om Trotskij, när dokumentariska uppgifter så påkallade.

Sedan Sedov lämnat Ryssland absorberades han i den gryende Fjärde internationalens affärer och han vistades i Tyskland under nazisternas skräckfyllda väg mot makten. Hans arbetsvillkor var förfärande dåliga och förvärrades av Trotskij-familjens uppslitande problem, speciellt av hans halvsystem Zinas självmord och arrangemangen för att ta hand om hennes son. Dessa påfrestningar kunde ha sugit musten ur även en person med extraordinär kapacitet, men för Sedov fanns dessutom problemen i förhållandet med Jeanne Martin de Pallieres, vars tillgivenhet växlade mellan honom och den franske trotskisten Raymond Molinier.

Broué ägnade två nummer av *Cahiers Léon Trotsky* (Nr 13 och 14, mars och juni 1983) åt Sedov. De innehåller även ett urval av Sedovs egna skrifter. *Red Book on the Moscow Trials* (New Park 1980) är den enda text som är tillgänglig på engelska [denna finns även i svensk översättning på marxistarkivet: [Rödbok om Moskvarättegångarna](#)]. Ytterligare information om denna period finns i artikeln "German Trotskism in the 1930s" av Wolfgang Alles, i *Revolutionary History*, Vol 2 nr 3 [som finns på webbplatsen MIA – direktlänk: [German Trotskism in the 1930s](#)].

Red anm: De noter som nedan markerats med [RH] är tillfogade av redaktionen för *Revolutionary History*, dvs de är inte Broués egna.

När Trotskij försökte övertyga Sedov om att resa till Tyskland för att göra klart sina studier, insisterade han också på att Sedov inte skulle ge upp det "ryska arbetet", som endast han var kapabel att driva vidare. Sedov kunde dock inte vända ryggen åt vare sig det tyska eller det internationella arbete. Den nazistiska offensiven mot Weimarrepubliken innebar också ett försök att krossa den europeiska kontinentens mest avancerade arbetarrörelse.

Vid den tiden följde det tyska kommunistpartiet (KPD) den självmordspolitik som Stalin personligen hade dikterat via Internationalens agentur. Medan det socialdemokratiska partiet (SPD) nöjde sig med att prisa staten och bönfälla regeringen om att sätta stopp för nazisterna, såg nu KPD SPD som sin fiende nummer ett, och deklarerade att det hade blivit "socialfascistiskt" och att "det nazistiska trädet inte kunde dölja den socialdemokratiska skogen". Man attackerade i första hand socialdemokraterna och proklamerade att ingen allians med deras ledare var möjlig. Denna politik, som man cyniskt kallade "enhetsfront underifrån", var i själva verket en politik för splittring och ett avvisande av enhetsfronten. Detta i en stund när

¹ I sin helhet finns boken enbart på franska: *Léon Sedov, fils de Trotsky, victime de Stalin*, Les Editions Ouvrières, 1993. – *Red anm*

en sådan defensiv front kunde ha varit den enda möjligheten för att mota nazisterna och befördra de tyska socialdemokraternas och dess anhängares utveckling åt vänster.

Revolutionens, såväl som Sovjetunionens, slutliga öde stod på spel i Tyskland. Som Sedov såg det, krävdes ett uppbygge av en solid tysk sektion av Vänsteroppositionen, som kunde ”korrigera”² KPD:s linje och engagera det i verkliga enhetsfrontsaktioner och demonstrationer, nödvändiga för att övertyga de tyska arbetarna. Några av sektionens militanter lyckades uppnå betydande lokala framgångar med detta. Till exempel Helmut Schneeweiss³, som organiserade arbetare i försvarsgrupper i Oranienburg genom att ena SPD, KPD och det nyligen bildade SAP (Socialistiska Arbetarpartiet)⁴, vilket fötts ur en utbrytning ur socialdemokraterna och förstärkts med tidigare kommunister. Det var också nödvändigt att överallt bygga solida sektioner av den internationella Vänsteroppositionen för att kunna fortsätta kampen mot den stalinistiska kontrarevolutionen i världsskala. Ljova gav sig hän åt detta.

* * *

Ingenting var lätt för honom: Han levde med Jeanne⁵, på pengar som hans fader skickade honom – och denne badade inte direkt i dem; andrahandskläder, trista, kalla rum i eländiga bostäder, fattigmansföda och långa färder till fots. Hans dagliga dos tobak var ett ständigt bekymmer. Denne idoge rökare gillade inte de tyska cigaretterna, och hursomhelst var de för dyra för honom. Detta tvingade honom till en daglig jakt på ryska cigaretter, vilket lade ytterligare en påfrestning – och en fara – till alla de övriga. Han upplevde sådana stunder av fattigdom att han till och med sände ett ofrankerat brev till sin fader – vilket han senare bad om ursäkt för – eftersom han inte hade nödvändiga medel för portot.

Trots detta var han en flitig och punktlig student vid Tekniska Högskolan, en stor polyteknisk skola där han blivit antagen för det akademiska året 1931-32. Han tvingades göra om sina ingenjörstudier från början. Samvetsgrant signerade han närvaroblanketterna. Hans enda frånvaro orsakades av ett besök i Paris för operation av en besvärande skelögdhet. Opera-

² [RH] Det var inte förrän i mars 1933 som Trotskij meddelade Internationella Sekretariatet i Paris att han ansåg att KPD misslyckats som revolutionärt parti och att ett nytt parti behövdes i Tyskland. Först den 15 juli publicerade han sin slutsats att samma sak gällde globalt, att nya revolutionära partier behövdes överallt och att de skulle ledas av en ny international, Fjärde Internationalen. Tills denna nya linje hade antagits, försökte den internationella Vänsteroppositionen återföra Komintern-partierna till en revolutionär inriktning.

³ [RH] Den 30 januari 1933 öppnade arbetarnas försvarsorganisation i Oranienburg, ledd av trotskisten Helmut Schneeweiss, eld mot nazisterna som hade anlänt till ett arbetardistrikt för att ”fira segern”, och startade en strid med dem. De vapen som de använde hade varit gömda sedan ”tyska oktober” 1923. Organisationens kärna (56 KPD-medlemmar) hade uteslutits ur KPD för oppositionell verksamhet – motsättningar kring enhetsfronten – och tagit med sig kärnmedlemmarna i Antifascistiska Kampförbundet, c:a 100 aktiva. Flera strömningar hade försökt knyta till sig Schneeweiss grupp, men den var snabb att ansluta sig till Vänsteroppositionen. Se Wolfgang Alles, [German Trotskism in the 1930s](#) i *Revolutionary History*, Vol.2 No.3, Autumn 1989 [finns på Internet]. Efter andra världskriget restes misstankar om att han samarbetade med Stasi.

⁴ [RH] Broués beskrivning av SAP:s ursprung är diskutabel. Det bildades i oktober 1931 av vänsterpersoner i SPD, Kurt Rosenfeld och Max Seydewitz. Paul Lei slog samman sin tidning med deras, och de blev därefter kända som Klassenkampf-gruppen. Dess medlemskår var politiskt heterogen, men innefattade en betydande del revolutionärer som inte funnit det möjligt att arbeta i SPD eller KPD.

⁵ [RH] Jeanne Martin des Pallières (1897-1961) uteslöts 1929 ur det franska kommunistpartiet för oppositionell verksamhet. Hon gifte sig med Raymond Molinier, men inledde ett förhållande med Leo Sedov då hon arbetade på Prinkipo 1929. Efter Sedovs död tog hon hand om Vsevolod (Sjeva) Volkov, Sedovs systerson och Trotskij's barnbarn. Så småningom uppstod en uppslitande dispyt över arrangemangen för Vsevolod. Jeanne avvisade Trotskij's krav på att han skulle bo med dem i Mexico, men fransk domstol avgjorde frågan till slut i Trotskij's favör. Jeanne tog åter upp kontakten med Sedova och bidrog med några betydelsefulla minnen om Trotskij's och han sällskaps liv på Prinkipo i brev till Jean van Heijenoort (I *Cahiers Léon Trotsky*, nr 4, oktober 1979).

tionen arrangerades av Gérard Rosenthal⁶ och hans far Dr. Georges Rosenthal, en ledare i Radikala Partiet, och var inte lätt att få till stånd. De franska polismyndigheterna var ovilliga att härbärgera denne unge kommunist och övertygade revolutionär i Frankrike.⁷

De gav emellertid med sig, kanske med hjälp av Dr. Rosenthals frimurarvänner, och de kunde inte ha undvikit att imponeras av vilka som var hans garantier: Madame de Saint-Prix⁸, dotter till den tidigare presidenten Emil Loubet⁹ och moder till en poet – en kommunist som var före sin tid – Jean de Saint-Prix¹⁰, alltför tidigt död, fysikern Paul Langevin¹¹ och presidenten i Ligue pour les Droits de l'Homme¹², professor Victor Basch¹³. Operationen gick bra. Ljovas uppehåll i Paris gjorde det möjligt för honom att vinna tillbaka Jeanne, som tillfälligt hade lämnat honom.

Förhållandet hade emellertid inte lämnat stormzonen. Kärleken fanns kvar, men så även kriserna, påfrestningarna och de våldsamma dispyterna: Ljova fick känna av svartsjukans kval när Jeanne lämnade honom för att åka till Paris några veckor, eftersom hennes make utpressade henne med hot om självmord, och när Molinier¹⁴ meddelade sitt nästkommande besök i Berlin, på sin väg till Konstantinopel. Senare, i mitten av 1931, kom brytningen. Jeanne reste tillbaka till Paris – men ”inte till Molinier”, påpekade Ljova. Enligt hans förtroliga korrespondens med modern, var förhållandet i sitt sista stadium och han började ge syrliga kommentarer om Molinier-bröderna¹⁵ och deras förhållande till Jeanne. Han insåg att ett slutligt brott med henne, även om det skulle vara svårt att leva med, skulle ”rädda” honom, men lade till att hon aldrig skulle komma över det. Han försäkrade sin mor att han trots allt behöll sitt ”joie de vivre”.

⁶ [RH] Gérard Rosenthal (1903 -1994), en av grundarna till Vänsteroppositionens franska sektion. Besökte Trotskij på Prinkipo 1929, representerade därefter dennes juridiska intressen i Frankrike. Författare till *Avocat de Trotsky* 1976. Lämnade Fjärde Internationalen och gick med i Socialistpartiet 1945.

⁷ [RH] Polisprefekturernas dokumentsamling, Paris.

⁸ [RH] Pacifist och humanist, förespråkade senare en allians med Sovjetunionen mot Hitler. (1871-1964)

⁹ [RH] Emile Francois Loubet (1838 -1929), Franska republikens 7:e president, 1899-1906. Blev president i ett viktigt skede av Dreyfus-affären. Genom att återremittera domen öppnade han vägen för att slå tillbaka anklagelserna mot Dreyfus. Var centralfigur vid skapande av Entente Cordiale 1904 och 'trippelententen' mellan Frankrike, Storbritannien och Ryssland 1907.

¹⁰ [RH] Pacifist (1896 -1919), associerad med Marcel Martinets och Roman Rollands revolutionära cirklar.

¹¹ [RH] Paul Langevin (1872—1946), välkänd fransk fysiker. En av grundarna till Comité de vigilance des intellectuels antifascistes, 1934. Avsatt från sin senior-tjänst av Vichy-regeringen på grund av sina antinazistiska uttalanden. President i Ligue Pour de Droits d'Homme [LDH, se följande not] från 1944 till 1946 och medlem i franska kommunistpartiet ungefär vid samma tid.

¹² [RH] Ligue Pour de Droits d'Homme [LDH], Förbundet för mänskliga rättigheter, grundades 1898 av Ludovic Trarieux för försvaret av Dreyfus. Det spelade en ärofull roll i försvaret av Victor Serge mot den stalinistiska repressionen, men gav inget stöd till Trotskij och trotskisterna i den internationella kampanjen mot Moskva-rättegångarna.

¹³ [RH] Victor Basch (1863-1944), filosof och universitetslärare i Frankrike, av österrikiskt judiskt ursprung. En av grundarna av LDH 1898 och dess 4:e president 1926. Mördad 1944, tillsammans med hustrun Ilona, i Marseille av milisen på nazisternas order. De skrev ”Juden betalar alltid” på hans kropp. Författare till ett flertal böcker om estetik och individualism.

¹⁴ [RH] Raymond Molinier (1904-1996), grundare av *La Verité*, vänsteroppositionens franska sektionens tidskrift. Gérard Roche ger en värdefull sammanfattning av de politiska motsättningarna mellan Trotskij och Molinier i *La Rupture de 1930: "Affaire Molinier" ou Divergences Politiques?* i *Cahiers Léon Trotsky*, nr 9, januari 1982. För detaljer om den komplexa fraktionella aktivitet som han senare blev inblandad i, se Trotskij's *The Crisis of the French Section [1935-1936]*, Pathfinder Press, New York, 1977. I samma nummer av *Cahiers* presenterar Broué korrespondens mellan Trotskij och Molinier 1940 i artikeln *La "reconciliation" avec Raymond Molinier*, som finns i Betty Hamilton-arkiven. I detta dokument har han främst rollen som Jeannes försmådde make (vilket inte på något sätt undervärderar betydelsen av hans politiska aktivitet).

¹⁵ [RH] Den andre Molinier-brodern var Henri (1898-1944), som använde pseudonymen d'Audouin.

Några månader senare var Jeanne åter i Berlin. ”För en längre tid”, försäkrade Ljova sin moder, men specificerade att ”det kan ändras från dag till annan”. De anlände tillsammans från Paris efter hans ögonoperation. Han skrev att de var lyckliga, men utan några framtidsplaner. Men två månader senare började han förtvivla igen: Raymond slutade inte att ringa Jeanne och bönfälla henne om att återvända, och hon ”dog” framför hans ögon, skräckslagen inför tanken att öppna ett brev från maken. Han fruktade att påfrestningarna var för stora och kunde driva henne till självmord.

När Ljova återvänt vände han sig, på sin faders inrådan, till familjen Pfemfert. Franz¹⁶, som var en expressionistisk poet och ”vänsterkommunist”, hade sedan urminnes tider haft personliga relationer med Trotskij, och hans hustru, Alexandra Ramm¹⁷, hade översatt Trotskij till tyska. Ljova var noga med att visa oändligt tålmod med dem. Även om de inte såg med välvilja på hans medtävlan om Trotskijs gunst, vilken bröt den exklusiva karaktären på deras relationer till Trotskij, gav de honom god service på alla sätt. Ljova försäkrade senare sin moder att han under två år hade varit den enda person som inte varit i bråk med Pfemferts, för vilka bråk var en specialitet, och att han upprepat för sig själv på franska, samtidigt som han brann av otålighet: ”Vad är det för mening med det?”

Inom den ryska miljön fick han sedan kontakt med studenten Oskar Grossman¹⁸, som han rekryterade till Oppositionens tyska sektion, vänstermensjeviken Grigori Bienstock och några andra. Han upprättade en ovärderlig bekantskap med mensjeviken Boris Nikolajevskij¹⁹, som redan var en av de män vars dokumentsamling om Sovjetunionen saknade sin like. Han åter såg en rysk vän, Dina Männhof, som hade gift sig med en berlinare och blivit psykoanalytiker.

Han arbetade mest inom den tyska sektionen och allierade sig där särskilt med Eugen Bauer, Dr Erwin Ackerknecht²⁰, vilken han fick till att flytta från Leipzig till Berlin för att hjälpa honom när han insåg att han själv måste engagera sig mer i den tyska sektionen, samt Otto Schlüssler²¹, en handlande i konstböcker, vilken han senare sände till sin fader som sekreterare.

¹⁶ Franz Pfemfert (1879 -1954), tidigare chef för tidskriften *Die Aktion*, en av grundarna till KAPD, som han lämnade tillsammans med Otto Rühle för att bilda AAUE –”Allmänna Arbetarförbundets Enhetsorganisation”, som avvisade varje styrning från ett politiskt parti. Tvingades att lämna Tjeckoslovakien efter Hitlers maktövertagande och bodde senare i Mexico.

¹⁷ [RH] Alexandra Pfemfert, född Ramm (1883-1963), översatte Trotskij till tyska på 1930-talet. Efter Franz’ död återvände hon till Tyskland.

¹⁸ [RH] Oskar Grossman (?-?), sovjetisk student i Berlin som skulle komma att bli ledare för ungdomen i den tyska Vänsteroppositionen. Han fortsatte kampen underjordiskt efter 1934 under pseudonymen Otto. I hans artikel *Ljova, le ”Fiston”* påpekar Broué att datumet för Grossmans dom vid en nazistisk tribunal märkligt nog ligger före det datum då han utvisades från Sovjetunionen.

¹⁹ [RH] Boris Nikolajevskij (1886-1966), mensjevik i exil vid denna tid, redaktör för deras viktigaste tidskrift och framstående historiker.

²⁰ [RH] Erwin H. Ackerknecht, ofta känd som Eugen Bauer (1906-1988), anslöt sig först till den revolutionära rörelsen i en studentgrupp i Fribourg 1924, under påverkan av Pfemfert och *Die Aktion*. Gick med i den kommunistiska ungdomsorganisationen i Berlin 1926, där han snart närmade sig de ryska oppositionellas position. Medlem i KPD 1928. Var en av grundarna till ”Bolsjevikisk Enhet” och medarbetare till Roman Well. 1932 blev han dock en stark motståndare till Well och samarbetade med Sedov. Blev ledare för Vänsteroppositionens underjordiska tyska sektion.

²¹ [RH] Otto Schlüssler, känd som Oskar Fischer (1901-1982), anställd i Leipzig som handlare i konstböcker, militant i KAPD tills han 1928 gick med i ”Bolsjevikisk Enhet”. Hans stora kvalitéer som självlärd och skribent förde honom till gruppens ledning och sedan till den förenade oppositionen. 1932 föreslog Ackerknecht honom för Sedov som lämplig sekreterare till Trotskij på Prinkipo. Därifrån for han till Prag för att leda arbetet med *Unser Wort* tills detta arbete övertogs av Walter Held. Blev slutligen en av medlemmarna i Trotskijs sällskap i Mexico.

Han fick naturligtvis också kontakt med de utländska militanter som han kände sedan tidigare, och som besökte honom; fransmannen Pierre Frank²², spanjoren Juan Andrade²³, som till Trotskij's stora förargelse semestrade i Berlin, samt greken Mitsos Yotopoulos²⁴ – Witte eller Vitte – som skickades till Internationella Sekretariatet av archeomarxisterna (eller ”arkiv-marxisterna”, en grekisk grupp som brutit med Komintern 1924 och nyligen anslutit sig till Vänsteroppositionen). I Wien hade han förnyat kontakterna med änkan till vännen Kljatjko²⁵, Anna Konstantinovna. Han skrev:

En fridsam 'gammal dam' som Anna Konstantinovna är värd mer än tusen ungdomar! Jag blev förälskad i henne på stubinen.²⁶

Vid den tiden bodde Anna Kljatjko tillsammans med en av sina döttrar, Lina Semjonovna. Ljova fick också tag på Raissa Epstein²⁷, en av hans fars ungdomskamrater, hustru till psykoanalytikern Dr Alfred Adler²⁸, och även J. Frank-Graef²⁹, som hade kallats ”Esquire” på Prinkipo under Trotskij's tid där. Han gjorde ett besök hos Max Adler³⁰, som mottog honom med värme.

* * *

²² [RH] Pierre Frank (1905-1984), son till en rysk emigrant, kemiingenjör, gick med i PCF 1924 och Vänsteroppositionen 1927. Besökte Trotskij på Prinkipo 1932. Tillsammans med Molinier motsatte han sig Trotskij's linje om att lämna SFIO och grundade med denne gruppen *La Commune* när de uteslöts ur Fjärde Internationellen. Reste till England för att fortsätta utgivningen av *Inprecor* under andra världskriget. De fick där stöd av Betty Hamilton men hade annars mycket lite kontakt med trotskisterna. Återvände till Frankrike efter kriget för att ingå i ledningen för Parti Communiste Internationaliste. Invald i Fjärde Internationellens Internationella Sekretariat 1963 och redaktör för *Intercontinental Press*. Efter att PCI upplöstes deltog han i ledningen för det nya Ligue Communiste fram till sin död. Författare till [Fjärde Internationellen](#), ett bidrag till den trotskistiska rörelsens historia.

²³ [RH] Juan Andrade (1898-1981). Medlem i spanska Unga Socialister från 1916, redaktör för deras tidning *Renovación* från 1919 till 1920. Sympatiserade med Oktoberrevolutionen, träffade Borodin och M.N. Roy när de besökte Spanien och deltog i grundandet av det spanska kommunistpartiet (PCE). Han blev medlem i dess exekutivkommitté och ledare för dess veckotidning *La Antorcha*. Uteslöts 1927 för sitt stöd till Vänsteroppositionen. Deltog i grundandet av *Izquierda Comunista* och tidskriften *Comunismo*, vilken förbjöds 1934. Deltog 1935 i grundandet av POUM, av Trotskij karakteriserat som ”centristiskt”. Arresterades under inbördeskriget av stalinisterna och hölls fängslad från mitten av 1937 till slutet av 1938 tillsammans med andra POUM-ledare. Gick i exil i Frankrike, där han genast åter sattes i fängelse fram till 1944. Då återtog han en ledande roll i exil-POUM. Återvände 1978 till Madrid, där han dog.

²⁴ [RH] Dmitri Yotopoulos (1901-1965), känd som Vitte och Witte. Kemist till yrket. Från 1924 ledare i ”archeomarxisterna”, en splittring ur grekiska KP, uppkallat efter namnet på deras tidskrift *Arkiv för Marxism*, och erkändes 1931 som sektion av Vänsteroppositionen. Bodde vid denna tid i Berlin och arbetade i Internationella Sekretariatet.

²⁵ [RH] Semyon Lvovich Kljatjko (????-1914) är ihågkommen med värme av Trotskij i självbiografen *Mitt liv*. En stark vänskap utvecklades mellan Trotskij- och Kljatjko-familjen under den tidigare exil i Wien.

²⁶ AIHS Amsterdam. L. Sedov: brev från den 28 februari 1931.

²⁷ [RH] Raissa Timofejevna Adler, hustru till den berömda psykiatrikern Alfred Adler. Adlers familj blev vänner med Trotskij under hans vistelse i Wien före första världskriget genom kontakter med hans vän Adolf Joffe som genomgick psykoanalytisk behandling där vid den tiden.

²⁸ [RH] Alfred Adler (1870-1937) Österrikisk medicine doktor och psykolog, grundare av Föreningen för Individuell Psykologi 1912. Deltog i österrikiska armén under första världskriget. Tvingades lämna Österrike 1932 på grund av sitt judiska ursprung och flyttade till USA. Dog i Skottland under en föreläsningsturné 1937.

²⁹ [RH] Jacob Frank, känd som Max Gräf, ekonom, av litauiskt ursprung. Ledde en internationell opposition inom österrikiska KP som kortvarigt gick samman med Landaus grupp 1931 innan man återvände till KP efter att ha försökt splittra Vänsteroppositionen. Tjänstgjorde under några månader som Trotskij's sekreterare på Prinkipo och rekommenderade varmt Roman Well (Ruvín Sobelovicius) till Trotskij som en pålitlig man.

³⁰ [RH] Max Adler (1873-1937), ledare för ”austromarxismen”.

Lite mer än ett år efter sin ankomst, var han tvungen att titta till systemen Zinaida³¹ i Berlin, dit hon kommit för sina lungors skull. Dr Mays skickliga vård fick ordning på den lungskada som läkarna i Konstantinopel hade orsakat genom att förväxla lungorna. Men medan hennes fysiska tillstånd förbättrades kom istället symptomen på mental ohälsa.

Trotskij uppfattade inte situationen korrekt. Han ställde medicinska frågor om sådant han inte visste något om, på ett auktoritärt, undervisande sätt, och hans brev bara försämrade Zinas tillstånd. Ljova själv led med henne. Hans brev till föräldrarna, som han inte lyckades övertyga, var genomsyrade av en omätlig och smärtsam medkänsla för hans sköra äldre syster. Men vad kunde han göra, politisk aktivist i uppåt 15 timmar om dagen medan han samtidigt studerade sitt ämne och läste sina läroböcker på natten?

Efter Zinas död tvingades han ta hand om hennes lille son, Vsevolod Volkov³², kallad Sjeva, bara 7 år gammal. Han tyckte om honom eftersom han var ”godmodig och rar”, men efter moderns död fick barnet hälsoproblem och man tvingades sända honom till en internatskola med medicinsk tillsyn i Wien. Ljova behövde inte dessa börder, som tyngde ner honom moraliskt.

Berlinpolisen förstärkte stressen genom att ständigt kalla in honom till förhör och hota med utvisning och genom att utsätta Jeanne och Zina för samma behandling. Zina blev mycket upprörd av behandlingen och Ljova irriterades av det hat som polisen visade mot hans fader.

Andra stora och svåra uppgifter dök oväntat upp. Som förslaget till Trotskij om att resa till Tjeckoslovakien för behandling vid ett spa. Detta höll Ljova sysselsatt flera månader. Det visade sig hopplöst svårt att korsa gränsen till Böhmen landvägen, så Ljova kastade sig in i flygets värld med privatflyg, flygavgifter och internationella regleringar. Till slut vägrade den tjeckoslovakiska regeringen att utfärda det visum man hade lovat: vilken förlust av tid och kraft!

Till detta lades ytterligare bekymmer, som, även om de inte alltid fanns i förgrunden, inte desto mindre frestande på närhelst hans tankar inte var upptagna av annat. Anna³³ skrev inte längre. Enligt ett brev som han skrev till Natalia Ivanovna, verkade det, även om det inte var helt säkert, som om hon hade gift om sig. Han försäkrade henne att det naturligtvis inte betydde honom speciellt då han levde samman med Jeanne. Han upprepade att det var en tragedi för honom att inte få höra något nytt om Liulik³⁴, som nu var fem år gammal och som han hade hoppats att hans moder skulle gå med på att han fick ta hand om i väst.

Nu fanns det ingen chans att det skulle kunna bli så. Van³⁵ berättade för mig att Anna hade gift om sig med en stalinist.³⁶ Ljova var desperat. Han visade det i ett brev till sin moder. Han älskade sin lille son och saknade honom. Han var orolig för hans utbildning; var det inte troligt att han skulle utsättas för deformationer som inte kunde rättas till? Med andra ord, om

³¹ [RH] Zinaida (Zina) (född Bronstein) (1901-1933). Trotskijs första dotter med hans första hustru, Alexandra Sokolovskaja. Efter Trotskijs flykt från Sibirien 1902, togs hon mestadels om hand av Trotskij föräldrar. Hon gifte sig med Sachar Moglin 1917 och fick med honom sitt första barn Aleksandra Moglina (1923-1989). Gifte sig sedan med Platon Ivanovitj Volkov och fick med honom sonen Vsevolod 1926.

³² [RH] Vsevolod (diminutiv Sjeva, sedan Esteban) Volkov, Zinas och Platon Volkovs son 1926. Först i Turkiet, sedan i Berlin med Zina, som bara hade tillåtits att ta över ett av sina barn i exilen. Efter Sedovs död tog Jeanne hand om honom under ett par år tills Trotskij fick vårdnadsrätten och tog honom till Mexico. Sköter nu, under namnet Esteban, museet i Trotskijs sista hus.

³³ [RH] Anna Metallikova, Sedovs hustru, som han träffade som student och gifte sig med i Moskva.

³⁴ [RH] Diminutiv för Lev, Sedovs and Metallikovs son.

³⁵ [RH] Jean Van Heijenoort (1912-1986), långvarig medarbetare till Trotskij från exilen på Prinkipo till Mexico. En av Fjärde Internationalens sekreterare.

³⁶ Mrs Vilgelmina Slavoutskaja, tidigare heltidsarbetande för Kommunistiska Ungdoms-internationalen (KIM), berättade för mig att hon mött Anna Metallikova i ett fängelse i Moskva 1936.

han träffade honom igen någon gång, skulle han inte då vara en främling för honom? Dessutom hade Annas syster³⁷ gift sig med Alexandr Poskrebysjev³⁸, en av Stalins nära medhjälpare. Ljova skulle senare erkänna för en nära vän att han var rädd för att de lärt hans son att hata honom.

Det första beslut man tog vid hans ankomst var att flytta redaktionen för *Oppositionens bulletin*³⁹ till Berlin, under hans direkta kontroll. Han började arbeta med den, men efter bara ett par dagar kom nyheterna om branden som hade ödelagt villan på Prinkipo, natten mellan den 28 februari och den 1 mars 1931, vilket lade ytterligare uppgifter på honom. Det mesta av biblioteket hade förstörts av branden. Det var nödvändigt att återsamla boksamlingen och arbetsmaterialet – ordböcker, uppslagsböcker, handböcker. Trotskij hade helt klart inga medel för att täcka sådana utgifter och det föll på Sedovs lott att finna en lösning, att begära hjälp utifrån utan att ge intryck av att Trotskij tiggde, men utan att betala. Han grep sig an denna utmaning. Den 21 april, tre månader efter hans ankomst, skrev han till sin moder att ”vad gäller nöjen”, så levde han som om han var i Turkiet och att han inte hade gjort en enda utfärd och inte lärt känna Berlin.

Trotskij hade bett honom att inte blanda sig i tyska angelägenheter. Men efterhand drevs han in i dem. Han sände nyheter till Trotskij om sina möten, erfarenheter och sin kunskap om militanterna. Den tyska sektionen var i ett eländigt tillstånd: två fraktioner stod emot varandra; den med sektionens majoritet var inspirerad av Landau⁴⁰. Ljova träffade honom, insåg att han inte begrep någonting och att en splittring med honom var oundviklig. Bortsett från denna affär, verkade Trotskij speciellt bekymrad för hur hans tidigare sekreterare Jakob Frank, kallad Graef, betedde sig och för dem som han kallade ”Leipziggruppen”, den tidigare ”Kommunistiska Enhetsgruppen”, ledd av de två bröderna Sobolevicius⁴¹, Abram och Ruvin,

³⁷ [RH] Bronislava (”Bronka”) Poskrebysjeva (1910-1941), född Metallikov. Läkare med judiskt-litauiskt ursprung. Tidigare gift med en advokat, som hon hade ett barn med, innan hon gifte sig med Alexandr Poskrebysjev. Hennes broder, som också var läkare i Kremls tjänst, arresterades 1937 på grund av sitt avlägsna familjeband med Trotskij. Bronka framförde en misslyckad appell till Stalin för frigivning av hennes broder. 1939 gjorde hon detsamma till Beria, varefter hon själv blev arresterad. Stalin påstås ha skämtat med Poskrebysjev: ”Oroa dig inte. Vi ska hitta en ny hustru till dig.” Trots detta förblev Poskrebysjev lojal med Stalin och Beria. Bronka sköts 1941, tillsammans med många andra, när den tyska armén närmade sig Moskva.

³⁸ [RH] Alexandr Poskrebysjev (1861-1965) omnämns av Sudoplatov i *Special Tasks* London, 1985 (sid 95) [sv övers. *Direktoratet*, sid 85] som en ”kortväxt, satt man i grön skjorta” som han senare fick veta var ”chef för Stalins sekretariat”. Han följde Sudoplatov och Beria in till mötet där ordern om att mörda Trotskij gavs. Beskrivningen är osedvanligt mild, Poskrebysjev omnämns vanligen i termer av personlig avsky. 1929 utnämndes han till chef för den hemliga avdelningen vid centralkommitténs sekretariat, vilken han ledde från 1930 till 1952. I denna position kontrollerade han i stor utsträckning vilka som fick tillträde till Stalin samt flödet av hemligt material från agenterna till honom. Hans avskedande från posten har setts som en del i Berias kampanj för att förminska den döende Stalins makt. Poskrebysjev verkar ha fått utstå sadistisk behandling av Stalin; Medvedjevs berättar om ett tillfälle under ett nyårsparty då Stalin tvingade honom att bära brinnande papperstuber på fingrarna istället för stearinljus. Allilujeva rapporterar att Stalin ofta tvingade honom att dricka mer än någon annan vid ledarnas middagsbjudningar.

³⁹ [RH] *Biulleten Oppozitsti*, ryskspråkig tidskrift, grundad av Trotskij 1929. Trycktes först i Paris men flyttades sedan till Berlin. Förbjöds av Hitler i början av 1933 och återvände till Paris, sedan till Zürich 1934, återigen till Paris 1935 och slutligen till New York 1939, där den upphörde 1941. All text finns tillgänglig på ryska hos Pathfinder press.

⁴⁰ [RH] Kurt Landau, 1903-1937, ledande medlem i österrikiska kommunistpartiet, sedan i ett antal oppositionella grupper i Wien, Tyskland och Paris, inklusive en kort tid i Vänsteroppositionen. Han ledde den tyska sektionen 1929 -1930. Försvann i Barcelona, troligen mördad av stalinisterna.

⁴¹ [RH] Abraham Sobolevicius (1903-?) och Ruvin (1901-1962), söner till en litauisk industriägare som ägde en fabrik i Leipzig. Tillsammans grundade de en liten oppositionell grupp, ”Bolsjevikisk Enhet”, som gick samman med Vänsteroppositionen 1929. Så småningom fick de hand om ledarskapet för den tyska sektionen, vilken de på försök raserade genom att publicera ett uttalande i *Die Permanente Revolution* om att man återvänt till Moskvans linje. Sedov kände inte till uttalandet innan det publicerades.

kallade respektive Adolf Senin⁴² och Roman Well⁴³, senare avslöjade som GPU-agenter, liksom Frank-Graef. I båda fallen hade han inte haft några misstankar, bara känt osäkerhet inför analyser som gick tvärtemot den internationella Oppositionens och hans egna, och speciellt deras medvetna och snabba splittring med Landau. Det föll på Ljova att undersöka saken mer noga och klarögt.

I slutet av mars informerade Ljova sin fader om att de två bröderna kommit till Berlin och att man kunde förutse att Roman Well skulle ta över ledningen för sektionen efter splittringen. Han verkade i varje fall ha bråttom. Ljova upprättade fler och fler kontakter; i samband med bokproblemet hade han träffat den berömda ”Kamrat Thomas”⁴⁴, tidigare sekreterare för Komintern Västra Europa (WES), som öppnade kontakter för honom med vänstersocialistiska SAP, där han kunde alliera sig med Boris Goldenberg⁴⁵, en lovande ung man, och ekonomen Fritz Sternberg⁴⁶. Han hade mycket seriösa diskussioner med Spartakist-veteranen Paul Frölich⁴⁷ och med Jakob Walcher⁴⁸, vilka utgjorde vänsterflygeln i det Brandleritiska⁴⁹ KPO (Kommunistiska Partioppositionen) och som skulle komma att gå in i SAP följande år.

⁴² [RH] Senin var en av dennes många pseudonymer. Som Jack Soblen berättade han 1957 för en senatskommitté i USA att han hade varit GPU-agent under sin tid i Vänsteroppositionen.

⁴³ [RH] Ruvín Sobelovicius (1901-1962). Efter att ha studerat agronomi i Tyskland tillbringade han ett år i Ryssland. Det är troligt att det var då han gick i tjänst hos hemliga polisen. Återvände till Leipzig 1927, där han studerade ekonomi och gick med i KPD. Blev en av ledarna i Vänsteroppositionen och tryckte på för en splittring med Landau-gruppen, trots Trotskijs tveksamheter. Medicinstudent 1931 i Berlin, där han blev delaktig i uppgiften att transportera Oppositionens bulletin till Ryssland. I slutet av 1931 blev Sedov bekymrad över hans annorlunda politiska bedömning av KPD och den stalinistiska linjen. Som Dr Robert Soblen begick han 1962 självmord när han var på väg att åtalas som sovjetisk spion.

⁴⁴ [RH] Se *Revolutionary History Vol 9 No 2*, för en diskussion om ”Comrade Thomas”.

⁴⁵ [RH] Boris Goldenberg (1908-1980) känd som R. Frey, Gilbert och Bernhard Thomas. Son till judisk advokat, gick i skolan i Berlin, studerade i Freiburg och Heidelberg. Gick med i SPD 1924, men utslöts två år senare för hemligt fraktionsarbete för KPD. Stödde Thalheimers och Brandlers ”högerlinje”, anslöt sig till KPO och sedan SAP, där han stödde Walchers och Frölichs linje. I Berlin träffade han Sedov och lät denne använda sin lägenhet som kontor. Arresterad och torterad av nazisterna 1933. Efter frigivningen reste han till Paris, där han arbetade med den revolutionära vänstern i SFIO till 1935. 1941, efter ytterligare resande, kom han till Kuba och arbetade där som universitetslärare och journalist till 1960. Flyttade till London och återvände 1964 till Tyskland, där han arbetade som översättare, redaktör och journalist. Författare till flera böcker om Kuba och Latinamerika.

⁴⁶ [RH] Fritz Sternberg (1895-1963). Socialistisk universitetslärare, erkänd som en av de mest kunniga marxistiska ekonomerna i sin tid, gick med i SAP 1931. Trots hans personliga stöd till Sedov, avböjde han möjligheten att träffa Trotskij på Prinkipo eller i Köpenhamn. Besökte senare Trotskij i Frankrike 1933 eller 1934. Emigrerade till Tjeckoslovakien och bosatte sig slutligen i Basel.

⁴⁷ [RH] Paul Frölich (1884-1953), mest känd som biograf och utgivare av Rosa Luxemburg. Militant inom ungdomsocialisterna och socialdemokratins vänster före kriget och en internationalist under det. Allierad med Radek. Ledare för IKD i Bremen, vilket anslöts till KPD(s) vid dess grundande. Från denna ”vänsterposition” rörde han sig mot Brandler 1922. Sedan följde han samma utveckling som Walcher, genom KPD, KPO och SAP. Internerad i Frankrike mellan 1939 och 1941 i avvaktan på visum till USA. Återvände 1950 till Tyskland och bedrev utbildningsarbete inom SPD och fackföreningarna.

⁴⁸ [RH] Jakob Walcher (1887-1970). Organiserade före första världskriget en vänstersocialdemokratisk grupp i Stuttgart, gick med i Spartakisterna under kriget. En av KPD(s):s grundare och en av dess ledare till 1923. Stödde Brandlers ”högerlinje”. Kallades till Moskva där han arbetade för Röda Fackföreningsinternationalen till 1926. Utslöts 1928. Grundade tillsammans med Frölich KPD och KPO. Anslöt sig 1932 till SAP ihop med KPO-minoriteten. Flyttade till Frankrike där han verkade under namnet Jim Schwab. For till New York 1941 och återvände till Bremerhafen 1946. Har anklagats för att ha återvänt till stalinismen, men faktum är att han anslöt sig till SED och levde i den sovjetiska zonen för att försöka förbättra situationen och bygga socialismen. Avskedades 1951 från befattning som redaktör för en fackföreningstidskrift, men rehabiliterades efter ”hemliga talet”. Hans memoarer beslagtogs av Stasi och hindrades från att publiceras – delar av dem saknas fortfarande.

⁴⁹ [RH] Heinrich Brandler (1886-1967), byggnadsarbetare, en av få arbetarledare inom Spartakisterna. Valdes in i KPD:s centralkommitté i april 1920, blev partiets ordförande i februari 1921 och ledde partiet under marsaktionen. Satt i fängelse från juli till november. Tillbringade flera månader i Moskva som medlem i Kominterns presidium. Som generalsekreterare för KPD på hösten 1923 anklagade Stalin honom för nederlaget i oktober.

Han hade den stora turen att stå under beskydd av den tyske socialdemokratiska professorn Hermann Heller, vilken, som han sade, ”trots att han var socialdemokrat och professor”, var en ”fantastisk man” som redde ut alla administrativa problem kring hans studier. Han blev bekant med den tidigare tyska kommunistledaren Werner Scholem⁵⁰, som enligt hans fader var en man med stora kvalitéer. Ljova övertalade honom att arbeta med Vänsteroppositionens press. Han anslöt sig också 1933 till Vänsteroppositionen. Han träffade även Karl Korsch⁵¹, men utan resultat. Han var ivrig att lära känna alla betydande militanter i den tyska sektionen. Jag nämnde ovan hans tidiga kontakt på den politiska nivån, och sedan inom kort på den personliga nivån, med Dr Ackerknecht. Det var under dennes inflytande och Trotskij auktoritet som en ”buffert-grupp” organiserades i den tyska sektionen, ett centrum för förlikning, som inkluderade några av dem som tidigare följt Landau.

Hans förhållande till fadern verkade oförändrat, men på våren 1931 trodde Ljova att han var förargad på honom. Han försäkrade Natalia Ivanovna om sin goda vilja och bad henne konfidentiellt att berätta om vad det var som hans fader förebrådde honom, men hon ville inte säga något. Under årets gång kom de i bråk vid flera tillfällen och Ljova gav inte efter. Ljova ansåg att inget kunde bli gjort i Österrike med Josef Frey⁵², en verklig excentriker. Trotskij ville att Ljova till varje pris skulle finna något sätt att få Frey att delta i den internationella Oppositionens arbete. Trotskij ansåg att Ljova lade ner alltför mycket tid på att få kontakt med Scholem, men Ljova menade att det var Scholem som inte gjorde sig någon brådska för att träffa honom, eller ens återuppta den politiska aktiviteten. Utifrån information från Paris, var Trotskij ursinnig på amerikanen Becker⁵³, vilken han anklagade för att vara en agent med uppgift att demoralisera Oppositionen, på grund av hans förbindelser med några ryska kapitulanter. Ljova fortsatte att utnyttja honom och ta ansvar för honom.

Trotskij hade skickat en stor summa pengar, som han tagit från framtida royalties, till den amerikanska sektionen, som behövde ett betydande belopp till Oppositionens bulletin. Ljova skrädde inte sina ord: i Berlin fanns kamrater som inte hade något att äta eftersom de höll bulletinen vid liv och att det då var ”skamligt” att skicka pengar till den amerikanska sektionen. Ljova menade att Trotskij allmänt sett saknade ”sinne för proportioner”, men prisade honom ändå vid varje tillfälle, och denne unnade sig lyxen av en lektion i avspänning:

Min käre pojke, ursäkta denna avsnäsning. Men vi är engagerade i en sådan kamp på principernas område att vi i alla andra relationer får och måste visa en anda av samförstånd och tillit, i varje fall avstå från dryga attityder och överdriven hårdhet.⁵⁴

Ljova bad själv om ursäkt, men höll fast vid sin inställning, och skrev i ett brev till Natalia Ivanovna:

⁵⁰ [RH] Werner Scholem (1895-1940). Medlem i SPD 1913, USPD 1917 och KPD 1920. I centralkommittén och politbyrån 1924 under Fischer-Maslow, där han tillsammans med Grylewicz var inblandad i utrensningen av ”högern”. Under namnet Gershon Scholem sysslade han med judisk mysticism. Dog i Buchenwald.

⁵¹ [RH] Karl Korsch (1886-1961). Författare till [Marxism och filosofi](#) och *Karl Marx* (Leipzig 1923). Tidigare minister i den kommunistiska-socialdemokratiska regeringen i Thüringen 1923, utesluten ur KPD för ”trotskism” 1929. Ledde en liten ”ultra-vänsteristisk” grupp.

⁵² [RH] Josef Frey (1882-1957) en av det österrikiska kommunistpartiets grundare och organisatör av soldatråd, därefter ledare för Vänsteroppositionen där. Uteslöts ur KP 1927. Med dokumentet [Den Internationella Vänsteroppositionen – uppgifter och metoder](#) vände Trotskij ryggen åt Frey och dennes sympatisörer och uppmanade till att bygga en ny och oberoende sektion där. De oppositionella grupperna i Österrike hade en komplicerad historia, karakteriserad av en tvekan att ansluta sig till den internationella Vänsteroppositionen.

⁵³ [RH] John Becker (????-????), en vittberest amerikansk ingenjör som försåg Sedov med information från oppositionsmannen Mratjkovskij, som efter sin kapitulation (senare återtagen) hade blivit fabriksdirektör. I *Bulleten* omvandlade Sedov Beckers information till meddelanden inifrån Ryssland.

⁵⁴ AHLH, Trotskij: brev till Sedov, i början av december 1931.

Bli inte upprörd över mitt ”amerikanska” brev. Jag är djupt, orubbligt övertygad om att det är jag som har rätt.⁵⁵

Fyra månader senare, den 11 mars 1932, var Trotskij tvungen att skriva till Ljova att amerikanerna, trots hans förskottade bistånd, inte hade betalat sin skuld och att det var oförlåtligt.

Vi vet inget om mötet mellan Ljova och föräldrarna på tågresan genom Frankrike i slutet av 1932. De båda var på återresa från Köpenhamn, dit Trotskij hade inbjudits av socialistiska studenter för att tala om utvecklingen i Ryssland, och där han hade träffat ett antal av sina sympatisörer. Vi vet bara att de var oense om de skulle fortsätta resan trots de franska myndigheternas sabotage. Man kan gissa, då vi inte har något skrivet dokument om dessa två saker, att de talade om besöket av Smirnovs⁵⁶ sändebud och om Zinovjevs⁵⁷ död, om vilket ett rykte hade spritts; eller att de helt enkelt fortsatte med sitt bråk!

Den 1 januari 1933 skickade Sedov ett brev med en ursäkt i ödmjuk ton, eftersom hans moder hade sänt honom ett skarpt tillrättavisande brev: Trotskij hade inte fått de böcker han behövde och han ödslade sin tid då han inte kunde arbeta mer. Allt visar att Ljova hade dåligt samvete. Han hade emellertid sänt böckerna på vanligt sätt och förseningen eller försvinnandet kunde inte skyllas på honom.⁵⁸

Efter splittringen och omorganiseringen av Internationella Sekretariatet hade Trotskij själv rest frågan om att flytta organisationen till Berlin och att dra in Ljova i dess arbete. Det var utan tvekan en av de svåraste perioderna i Ljovas politiska liv. Situationen i Tyskland försämrades dagligen och den nazistiska faran, på gatorna och i valen, fortsatte att växa. Ljova fick känna av det på sin institution. Nazisterna samlade runt 70 % av studenterna för att vråla ”Ut med judarna!”.

Splittringen mellan socialdemokrater och kommunister, som deras ledare höll vid liv, gjorde varje motaktion omöjlig i ett samhälle som terroriserades av den ”bruna plågans” våld: Nazisterna marscherade mot makten. De var emellertid inga vanliga reaktionärer: deras mål var att krossa den tyska arbetarrörelsen och den demokratiska rörelsen för decennier framåt, och installera en rasistisk, terroristisk diktatur. Ljova förutsade insiktsfullt i september 1932 att de hade nått sin höjdpunkt och att de måste gripa makten inom kort om de ville bevara sin sammanhållning. Offensiven var därför nära.

Den tyska Vänsteroppositionen var numeriskt svag: bara ett par hundra. Men den innehöll personligheter med stora kvalitéer, veteraner, arbetarmilitanter, modiga och briljanta intellektuella, och de skulle kämpa med all kraft ”för att korrigera” KPD:s linje, för att mobilisera de kommunistiska arbetarna för en arbetarorganisationernas enhetsfront, för att svetsa samman motståndet och förbereda massorna att ta till vapen, vilket skulle komma att bli nödvändigt. Vissa, som Ackerknecht och en del andra, gick från möte till möte, andra tog strid i sina celler, och andra slutligen, som Schneeweiss i Oranienburg och den unge Held⁵⁹ i Ruhr,

⁵⁵ AHI, Sedov: brev den 1 januari 1932.

⁵⁶ [RH] Ivan N. Smirnov (1881-1936), bolsjevik från 1903, arbetade som mekaniker, hjälpte i inbördeskriget, fick smeknamnet ”partiets samvete”. Medlem i Vänsteroppositionen till 1929 då han återträdde i partiet. Träffade Sedov av en tillfällighet i Paris och gick med på att förse honom med information för Oppositionens bulletin.

⁵⁷ [RH] Grigorij Zinovjev (1883-1936), pseudonym (Ovsei-Gershon Aronovitj) Radomyslskij. Gammal bolsjevik, samarbetande tidigt med Lenin. Kominterns förste president. Stödde Stalins kampanj mot Trotskij men förenade senare sina anhängare med Vänsteroppositionen för att bilda ”Förenade oppositionen”. Utesluten 1927, kapitulerade och återintogs 1933. Åtalad i den första ”Moskvarättegången”.

⁵⁸ Internationella institutet för samhällshistoria. Amsterdam, Sedov: brev till N.I. Sedova, 1 januari 1933.

⁵⁹ [RH] Heinz Epe, känd som Walter Held (1910-1941), medlem av Vänsteroppositionen i Tyskland som student. Flydde utomlands undan Gestapo som hade dömt honom till döden. Från Prag ledde han den nya tidskriften *Unser Wort* (Vår Värld). Han hade för en tid en medelposition, stödde Trotskij i frågan om ett nytt tyskt parti men var inte för en ny international.

organiserade arbetarnas försvarsgrupper, miliser för att försvara arbetardistriktet mot SA:s räder och parader.

Men Oppositionen innehöll också – och i ledningen – GPU-agenter, med alla konsekvenser det fick för det interna partilivet. Alltför många militanter var upptagna av fraktionsstriderna som slet sönder partiet i kamp om makten i den lilla organisationen. För dem var fienden mannen i den motsatta tendensen. Majoriteten av sympatisörerna var bestörta över dessa fraktionella affärer och höll sig på avstånd. Sovjetunionens och Kominterns degenerering lade tunga bördor på den besvikna generationens skuldror.

Den tyska Oppositionen hade inte tillräcklig styrka och inte den auktoritet som skulle ha behövts för att organisera ett verkligt motstånd mot dem som Trotskij ibland kallade ”likvidatorerna” och ta makten i kommunistpartiet. Bara Sedov – som kallades Ludwig, Alex, och i slutet Schwartz – verkade fortfarande tro på det. Han rekryterade personligen inte bara Werner Scholem, den tidigare ledaren för den tyska vänsterflygeln, utan också Karl Ludwig, en enastående militant och tidigare journalist vid *Volkswille*, som lyckades skapa en oberoende hemlig oppositionsgrupp med mer än tjugo medlemmar i en av Berlins större förorter. Han höll också kontakt med Friedberg-Retzlaw⁶⁰ i M-Apparat (KP:s militära organisation).

Ljova hade inga oenigheter med sin fader om den linje han förespråkade – att propagera för enhetsfronten och försöka få gehör för delar av politiken, kämpa för att vinna över militanter från KPD och strida inom partiet för att ”korrigera” dess politik. Han sände honom nyheter om sina kontakter och Oppositionens framgångar. Många av hans tidningsurklipp kom från arbetarpressen, men han sände också aktuell information om förhandlingarna inom högern, ett tal av Hitler som annonserade offensiven, ett yttrande från Schleicher⁶¹ om att det var nödvändigt att hamra ut propaganda, etc. Han gav sällan sin synpunkt på den tyska situationen som sådan, men skrev i ett brev till sin fader i april 1932 att den var mycket allvarlig. I juli exploderade hans ursinne mot dem som han kallade ”de små bossarna” i arbetarpartierna i ett brev till modern:

Vilket uselt gäng denna socialdemokrati är! Under hela mitt liv har jag aldrig sett något liknande (förutom i böcker) och vilken oansvarig, kriminell galenskap från kommunistpartiet. Thälmann⁶² (KP) borde hängas tillsammans med Severing⁶³ (SPD), men det lär väl inte ske på länge än.⁶⁴

Samtidigt sjöd krisen inom den internationella Oppositionen. Ryssen Pavel Okun, känd som Mill eller Obin, togs in i IS (Oppositionens Internationella Sekretariat) på grund av sina goda språkkunskaper för att översätta ryska dokument från Trotskij till kamraterna i IS. Var han en agent? Ambitiös, en smula förvirrad, med storhetsvansinne? Under hans tid i IS lade han sig i allting och skapade stor oreda. Slutligen förhandlade han med GPU på rue de Grenelle och gav dem information och dokument i utbyte mot ett visum för återresa till Sovjet. Det var en upprepning av Tjarin-affären⁶⁵. Till slut kunde man se hans signatur under ett ”dokument” i Pravda den 19 december 1932. Alla blev förvånade.

⁶⁰ [RH] Verkligt namn Karl Gröhl. För detaljer se *Revolutionary History*, vol 8 No 4, där några kapitel ur hans memoarer är översatta.

⁶¹ [RH] Kurt von Schleicher (1882-1934), general. Kansler mellan december 1932 och januari 1933, mördad av nazisterna i juni 1934.

⁶² [RH] Ernst Thälmann (1886-1944), Ordförande i KPD från oktober 1925 tills han arresterades i mars 1933. Sköts i Buchenwald i augusti 1944.

⁶³ [RH] Carl Severing (1875-1952). Preussisk inrikesminister (1920-26, 1930-32) och även tysk inrikesminister (1928-30). Skickade 1921 trupper mot arbetare i Halle-distriktet, vilket ledde till mars-aktionen.

⁶⁴ AHLH, Sedov: brev till N.I. Sedova, 27 juli 1932.

⁶⁵ [RH] Solomon Tjarin, känd som ”Joseph”, rysk supporter till internationella Vänsteroppositionen, medlem i handelsdelegationen i Paris. Han var tydligt påverkad av Radeks kapitulationsdeklaration inför Stalin 1929 och erbjöd sig att sända information till GPU. Han gav dem adresser och dokument, inklusive hela texten till det

För Oppositionen var dock svårigheterna inte slut. Dess två ledare, Senin och Roman Well, var båda sedan länge GPU-agenter, tränade för sin uppgift i Sovjet och inplanterade i det internationella förbundet för att sabotera det inifrån. De var därför farligare än personer som Tjarin och Frank-Graef, som slöt sig till dem, eller Mill som blev ett verktyg för GPU först i slutet av sönnerfallsprocessen. Roman Well var ledare för majoriteten i den tyska sektionen och den starke mannen i IS. Ljova, som inte tog honom riktigt på allvar, försökte släta över motsättningarna, medan Bauer-Ackerknecht upprepade gånger angrep honom med giftigheter. Agenterna hade sina förtrogna, Büchner i Leipzig- och Horst Sprengel i Berlinorganisationen, och de var mer ”ultra” och mer aggressiva än dem själva. Trotskij, som var misstänksam, hade ett långt samtal med Senin i Köpenhamn i november, men drog slutsatsen att han var förvirrad, men hederlig.

Stalin insåg att nazisterna snart skulle komma till makten. Han visste att Oppositionen skulle anklaga honom för förräderi, eftersom hans politik hade utformats och kritiserats helt öppet. Så han ville ha fria händer och inte bli störd i Tyskland. I början av december 1932 förde Well ut sin kritik, där han beskrev en artikel av Trotskij om Sovjetunion som ”helt felaktig”. Den 15 december förde han sedan fram en linje inom IS som gick ut på att erkänna att Komintern höll på att korrigera sin politik, att Vänsteroppositionen hade försvunnit i Ryssland, att Sedov och Bauer hade misslett Trotskij och försökte förhindra ett nödvändigt närmande till den officiella linjen.

Trotskij krävde omedelbart att de skulle uteslutas, men när hans meddelande anlände till Berlin hade Wells anhängare avslöjat sig själva genom publiceringen av ett specialnummer av *Die Permanente Revolution*, där Oppositionen meddelade att man hade anslutit sig till Moskvans linje och beslutat att upplösa sig. De proklamerade att ”Trotskijs perspektiv för Tyskland och Sovjetunionen var bankrutt”. Texten följdes av flera hundra underskrifter av militanter inom Oppositionen, majoriteten av dem okända för alla.

Trotskijs vrede exploderade mot Sedov, som han anklagade för att inte ha tagit Well på allvar och tillåtit sabotaget att fortsätta och aldrig försökt stoppa det. Sedov svarade att han säkert hade varit överslätande, men han var inte den ende, och att hans fader mer än en gång hade predikat moderation gentemot de två bröderna, vilket var helt sanningsenligt. Operationen fick emellertid ett plötsligt slut då organisationen inte följde Well. Men Oppositionen hade fått ett allvarligt vanrykte vid en tidpunkt när man verkligen inte behövde motgångar. Vad gällde organisationens bas var Ljova optimistisk. Man hade nu 750 aktiva militanter. Sudet-tysken Fritz Bergel, känd som Barton, hade just sänts över som förstärkning, eftersom han var specialist på finansiella frågor. Fritz Belleville⁶⁶, en uppskattad veteran, erkänd teoretiker och känd talare, hade kommit från Leninbund för att ansluta sig till Vänsteroppositionen. Kontakterna ökade med SAP-militanter som var för en arbetarenhetsfront mot nazismen. Karl Ludwig och Werner Scholem skulle komma att bli dominerande ledare. Nya ledare hade stigit fram ur den nyliga fraktionsstriden och den unge Heinz Epe, känd som Walter Held, hade kallats in från Ruhr för att leda politiken gentemot SAP och dess kommunistiska flygel, vilken verkade möjlig att vinna över.

---

första numret av Oppositionens bulletin. Se Broués artikel *Un capitular à Paris: l'affaire Kharine* i *Cahiers Léon Trotsky* nr 7/8, 1981.

⁶⁶ [RH] Fritz Belleville (1903-1994), korrekturläsare och forskare i sociologi i Frankfurt. Gick med i ungerkommunisterna 1919 och KPD 1922. Delaktig i ”vänstern” och blev dess talesman vid Frankfurt-kongressen 1926, för vilket han blev utesluten. Medlem i Korsch-gruppen till dess upplösning och sedan i Leninbund, där han kom med i ledningen 1932. I september samma år anslöt han sig till Vänsteroppositionen och togs in i dess ledning. Emigrerade till Basel kort därefter och grundade Marxistiska Studentgruppen och sedan den schweiziska sektionen av Vänsteroppositionen, men lämnade den på grund av politiska meningsskiljaktigheter. Tog sedan inte del i någon organiserad politisk verksamhet, men undervisade i utbildningsprogram för arbetare.

Men januari 1933 skulle inledas med en katastrof, den första i en serie, som skulle drabba Ljova hårt – och från vilka hans fader aldrig helt skulle repa sig.

Enligt Ljovas brev till familjen blev Zina bättre i slutet av 1932. Tuberkulosen verkade vara över och hon hade inga fler lungskador. Psykiatrikern bedömde att hennes tillstånd förbättrades. Fortfarande betedde hon sig underligt ibland, men i stort var hon på väg att kunna kontrollera sitt liv. Tyvärr återvände en klarsyn med behandlingen och med den en djup sorgsenhet. När hon lämnade Sovjet hade hon hoppats att kunna umgås med sin fader, som hon höll mycket av. Men deras möten hade varit korta. Trots hennes sjukdom hade han inte upphört att tillrättvisa henne och anklaga henne för att vara ansvarslös, egoistisk och hysterisk. I verkligheten förstod han inte vad hon led av och han förutsatte att sjukdomen kunde kontrolleras genom moraliserande uppförandepredikningar. Speciellt nu, då han bedömde att hon var ”botad”, krävde han att hon skulle återvända till Sovjet för att leva nära sin moder, vilket hon till varje pris inte ville. Hon förebrådde också sin fader för det som hon såg som ett förräderi – att han lämnat över deras ytterst personliga korrespondens till psykiatrikern Dr Kronberg.

Hon drog slutsatsen att han inte älskade henne – vilket helt klart var felaktigt – och speciellt att han inte längre hade förtroende för henne – vilket var oundvikligt med tanke på arten av hennes sjukdom. Hon hade börjat delta i sin faders kamp, precis som lillebror Ljova några år tidigare, men hon hade avvisats. Hon tog detta hårt, med bitterhet och avundsjuka, och med en känsla av att vara offer för en orättvisa. Eftersom han befann sig i Berlin, blev det Ljova som ofrivilligt fick rollen som torterare, som inte gav henne några uppgifter och aldrig släppte in henne i sina ryska affärer. Han visste varför: han måste försvara sig mot de mycket grova anklagelserna, inte bara från sin fader, utan också från sin moder, om att han hade tillåtit henne att skriva ut dokument som rörde ett hemligt ärende – vilket, försäkrade han dem, hon inte hade kunnat förstå, men som de såg som en allvarlig missbedömning.

Zina var emellertid inte på något sätt en oerfaren ung dam. Vid sexton års ålder hade hon varit redaktör för Petrograd Komsomols tidning. Som medlem i partiet undervisade hon vid en av dess skolor, innan hon gav sig in i Oppositionens kamp tillsammans med sin man P. I. Volkov. Hon förstod den tyska situationen perfekt och såg nazisternas framfart mot makten. Hon läste faderns artiklar med passionerat intresse och drömde om att få delta vid hans sida i den kamp som hon trodde sig förutse, och vilken hon ansåg kunde och måste starta med en motaktion från arbetarna och utvecklas till en proletär revolution i Tyskland. Hon trodde dock att hon i förväg var utesluten från den. Ljova förstod, men kunde inte göra något åt det.

Ankomsten av hennes lille Sjeva⁶⁷, som hon älskade varmt, kunde inte avleda henne från de mörka tankarna. Hon tog naturligtvis hand om honom, men fortsatte att grubbla över sin olycka, i vilken hennes psykiska ohälsa, som hon såg det, hade en stor andel. Fruktansvärda saker drabbade nu henne utifrån. Det sovjetiska medborgarskapet framtogs henne, vilket stängde dörren för att återvända och definitivt skiljde henne från hennes make, mor och speciellt hennes lilla dotter Aleksandra som fötts före Sjeva efter ett kort förhållande med en medlem i Oppositionen. Hon informerades om att hon skulle utvisas från tyskt territorium och att hennes visum inte skulle förnyas (ryssen Volkogonov har just informerat oss om att detta beslutades av von Schleichers⁶⁸ regering efter påtryckningar från den sovjetiska ambassaden).

Tanken på att lämna tyskt territorium fyllde henne med fasa, det var som att desertera. Ljova tog sig an saken, ansatte advokatvänner och fick till stånd ett uppskov. Han visste att man inte kunde få mer. Hon avvisade upprört hans förslag om att resa till Wien: vad skulle hon ha där

⁶⁷ [RH] Diminutiv för Vsevolod Volkov (f. 1926), son till Platon Volkov och Zinaida.

⁶⁸ [RH] Kurt von Schleicher (1882-1934), Weimarrepublikens siste kansler. Sköts under ”de långa knivarnas natt” den 20 juni 1934.

att göra. Och ovanpå allt upptäckte hon att hon var gravid – ingen vet med vem. Hon hade bara avslöjat det för Jeanne, utan några detaljer, och det är tydligt att hon även i detta var ensam.

På morgonen den 5 januari 1933 gjorde hon i ordning Sjeva för skolan, avslutade breven som hon skrivit till sina närmaste, stängde noggrant till alla utgångar och satte på gasen. Ljova informerades om att man hittat hennes kropp; förvirrad och utom sig kunde han inte hindra polisen från att ta med sig alla papper, förutom de förseglade och adresserade breven. Han kunde inte ta sig samman för att informera sin fader och telegraferade istället till sin moder, och överlät på henne att meddela de betungande nyheterna:

ZINA HAR TAGIT SITT LIV. ALEKSANDRA LJOVNA OCH PLATON MÅSTE MEDDELAS JAG HAR INTE SAGT NÅGOT TILL DEM STOP SJEVA VET INTE OM ZINAS DÖD. HAN ÄR HOS OSS.⁶⁹

Jag fick personligen uppgiften att den 17 november 1988 förklara för Alexandra Zacharovna, Zinaidas dotter, Sjevas halvsystem, omständigheterna och datumet för hennes moders död.

Och så blev Ljova ansvarig för en familj. Denna lille pojke, hans systerson, som han älskade trots att han inte hade det lätt, skulle kräva hans liv på ytterligare några timmar, något det redan var ont om. Zinas död upptog Trotskij under ett par dagar medan han skrev sitt öppna brev som anklagade Stalin, som tagit från henne medborgarskapet, och von Schleicher, som utvisade henne, för att ha drivit hans dotter till självmord. Sedan vände han sig mot Ljova, som han tyckte hade en tendens, i de texter han tillägnat sin systems död, att låtsas oberörd av det faktum att hon hade begått självmord och att fördunkla brottslingarnas ansvar. Han återvände sedan till hans ”negligering”, hans ”underskattning” av Wells och andras aktiviteter. Han talade om hans ”kriminella passivitet”. Varken han eller Ljova visste ännu att det var Stalins agenter som infiltrerat deras kretsar.

Ljova skrev till sin moder den 24 januari:

Pappa har skickat mig ett orättvist, nästan groteskt brev, skrivet med illvilja (varför?), som om han vill se mig som ensam ansvarig för vad som hänt och därvid totalt glömt hela historien om denna affär, hans eget beteende, etc. Jeanne och jag blev förkrossade av detta lilla brev – jag kommer inte att svara honom. Polemik skulle bara förvärra situationen, och under dessa omständigheter, vilken nytta gör polemik. Jag ska fortsätta att skriva om dessa frågor, men bara till dig personligen.⁷⁰

Istället för att gratulera honom till framgången med rekryteringen – en grupp militanter i Dienslaken, tiotals i städerna i Ruhr-området, kadrer överallt – skrev Trotskij till honom att han var oroad över inträdet av ”nya element, oprövade och hastigt rekryterade, och bland dem några stalinistiska agenter”.

Under samma januarimånad arresterades Ivan Nikitij Smirnov⁷¹, J.A. Preobrazjenskij⁷² och 87 medlemmar i deras grupp, inklusive R.I. Baranov, hans medarbetare i Ural, och Tjeslav Kozlovskij, hans tidigare rival i kärleksaffärer. Detta blev slutet för gruppen med ”tidigare trotskistiska kapitulanter” och hela ”Oppositionsblocket” i Sovjetunionen.

I januari kallade också president Hindenburg⁷³ in Hitler för att ta över makten. Den nazistiske gängledaren blev rikskansler. Detta blev ett lackmustest för det tyska partiet och för Kommu-

⁶⁹ AHLH, Sedov: Telegram den 5 januari 1933.

⁷⁰ AHI, brev till Sedova den 24 januari 1933.

⁷¹ [RH] Ivan N. Smirnov (1881-1936), se not 56.

⁷² [RH] Jevgenij Preobrazjenskij (1886-1937), gammal bolsjevik, medlem i partisekretariatet under inbördeskriget. Den främste ekonomiske teoretikern i Vänsteroppositionen tills han kapitulerade till Stalin 1929.

⁷³ [RH] Paul von Hindenburg (1837-1934), Fältmarskalk och tidigare chefskommendör för det tyska imperiets armé. Hade en central roll i undertryckandet av arbetarrevolutionen 1918-1919. Vald till republikens president

nistiska Internationalen. Trotskijs dom var utan nåd: den ”tyska katastrofen” betyder deras bankrutt, och de är skyldiga till ”tragedin för det tyska proletariatet”, som besegrats utan strid. I ”dialogen” med fadern var det hädanefter Ljovas röst som dominerade, en analytikers kalla röst som speglade millioner mäns desperation såväl som hans egen humanistiska känslighet.

Den 3 februari skrev han:

Partiet uppvisar fullständig impotens. Det vi genomlever liknar en arbetarklassens kapitulation inför fascismen. Partiet, utmattat av sin falska politik, är i dessa historiska dagar mycket nära att lägga sig till med ytterligare ett kardinalmisslyckande. På toppen – förvirring, ingen vet vad man ska göra: vid basen – de litar inte på sin egen styrka. Stor fatalism råder, kanske speciellt inom SPD. Jag tror att vi nu står inför de avgörande dagarna och veckorna. Om en mäktig aktion från arbetarklassen – som inte kan utvecklas till något annat än en proletär revolution – inte kommer nu, är ett förskräckande nederlag oundvikligt. En sådan aktion är inte utesluten ännu, men enligt min åsikt är den knappast trolig. Och det är just på grund av den revolutionära karaktären i aktioner mot Hitler, vilket SPD till varje pris vill undvika, som SPD:s ”perspektiv” framstår som makalöst: ”Vi ska vänta till valen i mars. Om Hitler får majoritet, får vi se. Om han angriper konstitutionen, då (!) ska vi börja agera”. SPD:s demonstration har förbjudits. Det skulle vara korkat att tro att Hitler kommer att ta till samma metoder mot SPD som mot KPD. Han kommer att splittra dem, till en början enkelt krossa KPD och låta SPD:s bossar återupprepa den 4 augusti. Nazisterna marscherar till musik på gatorna. Det finns ingen polis. De är själva polis. De arresterar redan folk på gatorna (för tillfället är det bara isolerade händelser, men vi är ju bara i början) och tar med dem till polisstationen. Schneeweiss, till exempel, i Oranienburg – en av de sällsynta platser i Tyskland där nazisternas demonstration upplöstes – nazisterna gick till polisstationen och krävde att han skulle arresteras. När polisen inte arresterade honom, svarade nazisterna: ”OK, vi ska knäcka hans skalle själva”. En kamrat berättade för mig om hans fabrik (1200 arbetare, majoriteten under kommunisternas inflytande): i fabrikskommittén 7 kommunister och 5 SPD-are: bara 12 medlemmar i cellen:, efter instruktioner uppifrån föreslog kommunisterna en halvtimmes symbolisk strejk; SPD svarade: ”Vi engagerar oss inte i isolerade aktioner: vänd er till vårt centra”: Trots sitt dominerande inflytande var inte kommunisterna förmögna att få till stånd denna halvtimmesstrejk; KPD-kommitténs instruktörer gick ut med anklagelsen att cellen svansade efter SPD.⁷⁴

Andra brev handlade om rekonstruktionen av organisationen. Med övergången till underjordisk verksamhet blev bristen på pengar ett ännu större problem. Det hade varit möjligt att trycka ett flygblad i 10000 exemplar och sprida det illegalt, men bara om man lyckats komma över ett pappersparti. Den 12 februari meddelade han goda nyheter om organisationen: Karl Ludwig hade vunnit över tio partiarbetare och hoppades att kunna vinna över 30 eller 40 till. En cirkel med ungdomar från den kommunistiska oppositionen startades i Berlin. Han gav detaljer om den moraliska krisen i KPD:

Enligt välinformerade personer har det tyska partiet ett underskott på en miljon mark bara i sin pressavdelning. Hälften ödslades på småsaker. I vissa distrikt sparkar de var sjätte eller sjunde kassör, den ene efter den andre – tjuvar allihopa. Detta är naturligtvis ett uttryck för arbetslöshetens omfattning, men också på demoraliseringen inom partiet.

En anekdot: I ett distrikt i Berlin organiserade partiet en ”alarmövning”; av 70 personer kom 14. De genomförde en kritikkampanj och organiserade ett nytt ”alarm”: 12 ställde upp.

1925 som kandidat för högern. Återvald 1923, med stöd av SPD i andra omgången mot Hitler. Som president kallade han in Hitler för att bli kansler.

⁷⁴ AHI, Sedov: brev den 3 februari 1933.

En av de mest berömda kämparna i partiet [Erich Wollenberg⁷⁵ – PB] (ett år i fängelse för agitation i armén) var på vippen att gå över till oss, men då man uppenbarligen insåg vad som var på gång kallades han till ”andra sidan”. Han reste och tvingades stanna där.⁷⁶

Nyheter från den 25 februari visade på en oroande utveckling av repressionen. Han skrev på franska:

Tidningen har ännu inte förbjudits, men tryckeriet är alltid ockuperat av polisen och, som det verkar, kan de ockupera det fram till valen – för att sedan förstöra det, eller förbjuda det? Idag har jag just fått höra – men det måste verifieras – att *Vorwärts* har ockuperats: hastigheten är uppseendeväckande. Brådskan och den våldsamma aktionen mot SPD ger allt, tycker jag, ett forcerat intryck. ”Normalt” sett borde det, enligt min åsikt, vara fördelaktigt för nazisterna att först likvidera kommunismen och sedan ta hand om SPD. Att de har en sådan brådska och tar till så stora aktioner har förmodligen sin grund inom koalitionen. Nazisterna måste ha som mål att snarast göra sig av med de tyska nationalisterna. Det är förmodligen det som leder dem till denna forcering. Dessvärre har ingen någon information om koalitionen interna affärer. Det sägs att Papen⁷⁷ hotade att avgå om de fortsatte med sin kampanj mot centerpartiet, att förbjuda de katolska tidningarna, bråka, etc. De slog därför till en viss reträtt med avseende på centerpartiet.⁷⁸

Lite senare, samma dag, skrev han, denna gång på tyska:

De senaste två numren av *Permanent Revolution*, nr 7 och 8, har konfiskerats. Nummer 7 hade redan sänts ut och de hittade bara ett par exemplar. Å andra sidan blev nr 8 konfiskerat på tryckeriet (bara tusen exemplar hade redan lämnat). Plåtarna förstördes förmodligen. Funktionärer placerades i tryckeriet från i går kväll till i eftermiddag. Tidningen konfiskerades utan att de kände till innehållet, bara på basis av vad den är (...) *Bulletinens* existens är också i fara.⁷⁹

Samma dag, i ett brev på ryska till modern, beklagade han sig över att hans fader inte skrev:

Pappa verkar inte ha någon klar idé alls om vad som händer här. Jag vet inte ens om jag ska kunna ge ut *Biulleten*. Tryckeriet är ockuperat (...) Det är samma sak med *Permanente*: det är bara en fråga om dagar för dess existens.⁸⁰

Den 3 mars, efter riksdagsbranden, informerade han sina föräldrar om att han skulle ta avgörande beslut utan att konsultera dem, speciellt att lämna Tyskland om han ansåg det nödvändigt. Han förklarade igen:

I Istanbul, kan du och pappa känna alla de känslomässiga påfrestningarna här? Att invänta en nazistisk resning, och en motkupp av de tyska nationalisterna med assistans av Reichswehr; pogromer, arrester, i stor skala nu, av olika oppositionella. Scholem, men också Ossietzky⁸¹, gör inget annat än förvärrar spänningen. Det har blivit några förluster i den tyska organisationen:

⁷⁵ [RH] Erich Wollenberg (1882-1973). Som frivillig i tyska armén under första världskriget fick han avsky för slakten och anslöt sig 1918 till revolutionärerna och stödde KPD. Ledde militära aktiviteter för Münchens rådsrepublik och därefter i olika delar av Tyskland. Se introduktionen till hans bok *The Red Army* (New Park, 1978) för en kort biografi, vilken dock har modifierats av senare forskning, som ännu inte finns tillgänglig på engelska.

⁷⁶ AHI, Sedov: brev den 12 februari 1933.

⁷⁷ [RH] Franz von Papen (1879-1969), Deputerad för det katolska Centerpartiet, sedan för de tyska nationalisterna. Rikets kansler från juni till november 1932.

⁷⁸ AHI, Sedov: brev den 25 februari 1933, på ryska.

⁷⁹ AHI, Sedov: brev den 25 februari 1933, på tyska.

⁸⁰ AFK Sedov: brev den 25 februari, på ryska till modern.

⁸¹ [RH] Syftar förmodligen på Carl von Ossietzky (1889-1938), en ledande pacifist och antimilitarist, organisatör och skribent, grundare av Republikanska Partiet. Han avslöjade Tysklands hemliga upprustning i strid med Versailles-fördraget, arresterades efter riksdagshusbranden, misshandlades i koncentrationslägret, fick Nobels fredspris 1936, dog på ett civilt sjukhus 1938, fortfarande under bevakning.

Hippe⁸² och två i hans grupp, Schöler, några medlemmar i provinserna också. Detta är bara början.⁸³

Han fortsatte att sysselsätta sig med de böcker som hans fader behövde. Här och där gjorde han en notering som visade vad Tyskland genomlevde: SA:s lynchning av en rabbin, tortyr på polisstationerna, nazisternas hat mot Trotskij, infiltrationen, som man upptäckt, av nazister bland KPD:s kadrer. Han fick ett franskt visum, denna gång genom ingripande av ministern Anatole de Monzie⁸⁴, ”de Monsieur” som de kallade honom internt. Han sände Jeanne – hon hade återvänt under tiden – för att rekognosera, klädd i sin vackraste stass. En del av IS arkiv hade man helt enkelt lindat in i silkesunderkläder, som köpts speciellt för ändamålet, och placerat i en väska. Hon själv var ”uppstoppad”, skulle hon skriva⁸⁵, med dokument som det till varje pris var nödvändigt att rädda, vilket gjorde henne osedvanlig bastant och därför inte drog till sig den tyska polisens uppmärksamhet.

De senaste dagarna hade varit riskfyllda, och Ljova undkom knappt vid flera tillfällen. Erwin Ackerknecht berättade speciellt för mig om ett möte på hans kontor (han var chefspsykiatriker vid ett sjukhus), med Frankel⁸⁶ och Ljova. SA-folk klampade in utan förvarning och riktade vapnen mot dem. Ackerknecht satte igång att på värsta officerspreussiska skälla ut tölparna som störde honom i hans viktiga arbete och saboterade den stora tyska nationens sjukvårdstjänst. Skrämda drog sig SA-arna tillbaka. Den 24 mars telegraferade Ljova att han avreste.⁸⁷

Den 25 mars var han i Paris. Korrespondensen med föräldrarna avslöjar en ofantlig lättnad. De hade ända till slutet fruktat för sin lille pojke, kvalfyllda inväntade de telegrammet som meddelade att han hade korsat gränsen och var i Paris. Ljova fortsatte emellertid sin polemik med fadern i ett långt brev till modern den 7 februari – det utförligaste han skrev:

Jag har just mottagit ditt brev. Vilken olycka! Du förstod mig absolut inte alls (...). Jag vill inte framstå som en löjlig, imbecill typ: ”pappa gillar mig inte”, eftersom det är inte det som är frågan. Utan, till exempel den berömda natten i Marseilles, då pappa ville ha råd från alla utan från mig, och ändå var jag ”den förste” och ende, vad jag minns, som föreslog en återresa via Italien. Det finns oräkneliga fakta av detta slag. Jag kommer ihåg, vid återkomsten från Alma-Ata, när jag för första gången hade framfört ett förslag om Istanbul, då avväpnade pappa mig med blixtrande ögon... Men det som behövdes var mer tålmod med andra. Ingen kan lära något enbart genom underdånighet. Men alla dessa frågor, som i själva verket är frågor om organisation, är sekundära: det är möjligt och tillåtligt att ha olika åsikter. Om jag inte övertygas av argument, får ni låta mig bli övertygad på egen hand och inte lämpa mig överbord med en börda av tegel; även utan tegel, kommer jag, faktiskt, att fortsätta att försvara pappas åsikter (som i Frey-affären, där jag inte höll med honom och där, undantagsvis, det var jag som hade rätt). Men jag återvänder till frågan. Det är fullständigt felaktigt, och skrivet i en anda av att leta syndabock, det pappa skrev till mig om de tyska problemen. Det är det, och bara det, jag menar.

⁸² RH] Oskar Hippe (1900-1990), metallarbetare och fackföreningsaktivist när han 1916 kom i kontakt med Berlins spartakister. Inkallad 1918. En av KPD:s grundare och med i dess vänsterflygel på 1920-talet. En av grundarna av Leninbund 1928. Tillsammans med Grylewicz ledare för vänsterflygeln som omvandlades till tysk sektion av den internationella Vänsteroppositionen. Ledde sedan dess Berlin-Charlottenburg-grupp. Well hävdade oriktigt att han hade stöd av honom. Fångslad under två år av nazisterna. Dömd till 25 års fängelse av stalinisterna i Östtyskland. Frigiven 1956.

⁸³ AHI, Sedov: brev den 3 mars 1933.

⁸⁴ [RH] Anatole de Monzie (1876-1947), medlem i Republikanska Socialistpartiet (PRS), innehade sammanlagt 18 ministerposter under sin långa karriär. Drev en kampanj 1922 för franskt erkännande av Sovjetunionen och arbetade med Rakovskij för att åstadkomma detta.

⁸⁵ [RH] Jeanne Martin de Pallères, ”Letters to Jean van Heijenoort”. *Cahiers Léon Trotsky*, nr 4, oktober 1979.

⁸⁶ [RH] Jan Frankel (1906-1984), gick med i Tjeckoslovakiska KP under sin ungdom, associerad med en oppositionell tendens som till slut blev den trotskistiska rörelsen. Betydelsefull organisatör av den internationella Vänsteroppositionen.

⁸⁷ AHI, Sedov: telegram den 24 mars 1933.

Pappa anklagar mig inte bara för diletantism, utan också förvirring, i ett visst antal faktiska frågor, något som helt enkelt inte stämmer med verkligheten. Erwin och jag gjorde allt vi kunde, och utan vår närvaro skulle saker ha varit mycket värre. Att Well publicerade ett falsifikat stod inte i vår makt att förhindra (...). Anklagelserna mot oss är till 90% grundlösa. Jag kan bevisa det utan svårigheter. Genom att läsa pappas brev med giftigheter och illvilja, kände jag åter en gång det jag mer än en gång känt: att han lägger skulden för misslyckandet på ”de bästa” och de som mest är ”värda förtroende”. Detta kan knappast vara en bra metod och bidrar inte till saken (eftersom det trycker ner ”de bästa” istället för att få dem att höja sig). Och i det aktuella fallet var själva tonen helt enkelt monstruös (just mot den som hade gjort sitt yttersta ...) Allt detta, mamma, undergräver förhållanden. Det är så det är. Allt detta tillhör för mig det förgångna. Jag tvingades skriva det eftersom du inte förstod mig.⁸⁸

När han anlände till Paris, till Gare de l'Est, under de tidiga timmarna den 5 mars, stod Ljova i begrepp att återupptäcka problemen med studierna, fattigdomen, Jeanne och den internationella Oppositionen. Han skulle kasta sig in i den franska sektionens arbete och fortsätta bära den tunga bördan av sin faders förebråelser. Det är så det är, sade han till sig själv. Men han hade ännu inte nått resans slut.

Så lång, så lång är din färd, pappa!

Översättning: *B. Svensson*

---

⁸⁸ AHI, Sedov: brev den 7 februari 1933.